

RAPPORT

3

FÖRORTEN ÄR OCKSÅ
EN HEMBYGD.
SKAPANDE OCH
TILLHÖRIGHET.
13-14 oktober 2000
RINKEBY & ORMINGE

Några fler förorter...

... lär inte komma att byg-
gas. Nu handlar det om att
vårda och utveckla förorten
till den hembygd människor
behöver. Såväl arbetsplatser
som kulturella mötesplatser
behövs för att skapa den le-
vande förorten där människor
trivs och utvecklas.

Efter intensiva gruppsamtal
kring temat "hembygds-
känsla, identitet, stolthet och
gemenskap", hördes samta-
len långt bort på bussar, i bi-
lar och i tunnelbanan då del-
tagarna lämnade seminariet.

Att träffas två dagar med så
skilda erfarenheter för att dis-
kutera såväl det mycket kon-
kreta exemplet som de över-
gripande politiska och filoso-
fiska frågorna, ger förhopp-
ningsvis deltagarna både ny
kunskap och ny kraft att fort-
sätta sitt lokala arbete med
kultur. Seminariet planerades
och genomfördes i samarbete
med stiftelsen Kulturförökarna,
ett nätverk som arbetar
för kulturen i våra förorter

Lasse Ernst

Platsen och aktiviteten skapar tillhörighet och identitet

Kulturförökarna: Pia Svanqvist, Bosse Ståldal, Lotta Lundgren och Björn Gardarsson

Det bästa till förorterna

- Vår utgångspunkt är att förorterna ska ha de bästa förutsättningarna för kultur, säger Bosse Ståldal, chef för Folkets Hus i Orminge och vice ordförande i stiftelsen Kulturförökarna.

Bakgrunden till Kulturförökarna är att ett antal förortsaktörer träffades på ett antal seminarier och började lära av varandra.

- De förorter vi kommer ifrån är tillräckligt stora för att kunna vara egna kommuner med egna kulturförvaltningar och resurser till det ena och det andra. Men nu är det inte så, utan de resurser vi får till kultur är mycket snålt tilltagna. Därför har vi slagit oss samman och bildat stiftelsen Kulturförökarna.

citater

"planerarens uppgift är att skapa utrymme för stimulans och kreativitet".

- Vår utgångspunkt är, fortsätter Bosse Ståldal, att förorterna ska ha de bästa förutsättningarna för kultur - för dans, musik, teater, litteratur o s v. Framför allt ska de unga i förorterna få de bästa förutsättningarna. Det är vår vision.

- Vårt syfte är att öka samverkan både inom förorterna och mellan förorterna för att lära av varandra och inspireras av varandra. Vår ambition är att vårt nätverk succesivt ska utökas med nya initiativrika grupper.

Ett annat syfte är att vi ska ge alla unga möjligheter att prova på de olika kulturella uttrycksformerna för att kunna hitta "sin grej", det de vill göra.

- Kultur har ett eget värde, men vi har lärt oss att det också är ett viktigt verktyg för utveckling. Det försöker vi också lära beslutsfattarna.

Drömmarnas hus

Lotta Lundgren, från Teater-X i den gamla herrgården, som nu kallas Drömmarnas hus i Malmö stadsdelen Rosengård, berättar entusiastiskt och medryckande.

- Vi var nio "idioter" som 1990 sa upp oss från våra jobb och startade verksamheten därför att vi hade bestämt oss för att förändra världen med hjälp av teater. När vi flyttade in i herrgården var den nedklottrad och vandaliserad.

- Vårt första stora projekt i samarbete med skolan, polisen, de sociala myndigheterna m fl blev Benny Boxaren - killen från Rosengård som besegrade hela världen. Alla fick vara med och det blev fantastiska möten mellan människor. Idag förekommer ingen vandalisering i "Drömmarnas hus" utan en stor och varierande verksamhet, som ger många ungdomar i den tidigare så förtalade och nedklassade stadsdelen självförtroende och framtidstro. Verksamheten i Rosengård lever ett intensivt liv och karnevaler, teaterföreställningar, utställningar mm avlöser varandra.

Rinkebyarkivet

- Vi har i botten ett tungt uppdrag att bedriva allmänna samlingslokaler, berättar Björn Gardarsson, chef för Folkets Hus i Rinkeby. Det innebär att det pågår mycket aktiviteter här i huset. Själva bedriver vi kulturell verksamhet, men det sker då med små resurser.

- För några år sedan startades en multimedieförening för att arbeta med IT-frågorna. Det växte ut till ett samarbete med bl a skolan och biblioteket. Efterhand dök det upp frågor om hur det var här förr, t ex när centrumet byggdes. Det gav idén - vi startar ett arkiv.

Framtidens historia

En intressant del av arbetet med att bygga upp arkivet har utförts av etnologen Bettina Volk. Hon har gjort bandade djupintervjuer med människor i Rinkeby, om deras syn på sin stadsdel och på sitt liv i Sverige. Bettina ger exempel på hur hon gått tillväga för att få kontakt med och skapa förtroende hos dem som hon ville intervjua.

- De tre kvinnorna som driver restaurangen *Anadolu* i Folkets Hus var först blyga och ville inte gärna ställa upp, men det gjorde de när jag hade arbetat gratis åt dem en dag i restaurangen.

Nu har Bettina fått ihop 43 inspelningar som inför framtiden vittnar om människornas liv och drömmar i Rinkeby, ett arbete som är viktigt i det långa perspektivet för lokalbefolkningens rötter. Framtidens historia skrivs nu.

Bibliotek och bank för Rinkebyborna

Ända sedan 1977 då biblioteket kom till har folkbildning varit ledstjärnan, berättar Marjatta Tengström chef för Rinkeby Bibliotek.

- Biblioteket är inriktat på barn, unga och på de vuxna som studerar. Och de är många. Normalt har bibliotekens besökare en högre genomsnittsutbildning.

- Utåtriktad verksamhet, blandade aktiviteter och gott samarbete med de kulturella organisationerna är ett måste och också bibliotekets uppgift anser Marjatta. Att Rinkeby Folkets Hus (där biblioteket ligger) har en miljon besökare per år är ett mycket gott betyg åt verksamheten.

- Vi har högre besöksfrekvens än genomsnittet för Stockholm fast utbildningsnivån är lägre i Rinkeby. Det kan vi tacka barn- och ungdomsverksamheten för. Vanan att använda biblioteket grundläggs tidigt.

Läranderesan i livet

- För mig har det varit en läranderesan i livet att möta människor från alla dessa olika kulturer och arbeta med dem i bankverksamheten, säger Jan Calner som startat Föreningssparbankens verksamhet i Rinkeby och är koncernansvarig för integrationsfrågor.

Föreningssparbankens kontor i Rinkeby har fått en organisation och personalrekrytering som är speciellt anpassad för att kunna möta den mångkulturella omgivningen.

Gemenskap och identitet

- I varje förort behövs något som kan skapa gemenskap och identitet, säger Bosse Ståldal, föreståndare för Boo Folkets Hus i Orminge.

Han ger exempel på vad som görs för att stärka identiteten i Orminge.

- I slutet på 70-talet startade vi musikföreningen Ormen med ett stort antal ungdomar som spelar i band. Och 1980 började vi, med inspiration från Trinidad, en årlig karneval med oljefatsorkester, egna karnevalssånger och allt.

Bosse Ståldal ger också några av visionerna för Boo Folkets Hus.

- Vi ska vara ett öppet hus, ett växthus för utbildning, inspiration och kreativitet. Dessutom ska vi vara ett lusthus, ett lusthus för glädje och gemenskap.

Inte bara historia

- Det stämmer inte att en hembygdsförening bara gräver i gammalt, säger Raina Malm i Boo hembygdsförening. Om man, som jag har gjort i alla år, arbetar med barn så måste man också ägna sig åt nutiden. Karnevalerna i Orminge har blivit ett begrepp och man har idag egen nationalsång och barnen arbetar i skolan med Orminges historia och sjunger de egna sångerna. En mycket medveten satsning där Ormingebor som Markoolio och Ulf Lundell möter hembygdsföreningens arbete. En hembygdsförening som inte bara tittar bakåt utan också är mycket aktiva i dagens Orminge.

- För att det inte bara ska bli historia tar jag till exempel med mig barnen upp i Orminge vattentorn med sin fantastiska utsikt. "Hela Sverige", var det en liten kille som utropade en gång

Låt Pannhuset leva!

Låt Pannhuset leva. Det kravet ställde seminariets deltagare till Göteborgs politiker, efter att Pia Svanqvist hade redogjort för föreningens svåra situation. Pannhuset hotas av nedläggning på grund av minskade anslag från kommunen.

Pia Svanqvist började med att berätta om Pannhuset.

- Vi har arbetat fram en demokratisk process i verksamheten. Vårt förhållningssätt är att så snart det kommer en ny människa in i huset ser vi henne som en resurs, någon som kan tillföra oss något nytt.

- Alla åldrar är välkomna även om vår huvudinriktning är på unga. Men vi har också pensionärer - särskilt i frivilligarbetet. Verksamheten i Pannhuset är stor och varierande.

- I huset finns idag en TV-studio och en tidningsredaktion. Vi arbetar mycket med bild- och formverksamhet. Vi har två verkstäder - en för möbelrenovering och en för textiltryck, en syateljé där vi gör om gamla kläder och en musiklokal. Vi har också utbildning i projektledning inom teater.

Verksamheten finansieras dels med bidrag, dels med att föreningen säljer tjänster. Trots den stora och för hela samhället viktiga verksamheten hotas Pannhusets existens.

- Vi är nedläggningshotade och lever därför under en stor press, säger Pia Svanqvist.

Förorten är hembygd

- Förorterna har blivit en hembygd, säger Elisabeth Lilja, sociolog vid Stockholms universitet, som skrivit en bok med titeln "Den ifrågasatta förorten - identitet och tillhörighet i moderna förorter".

Elisabeths föredrag ledde till en intressant debatt om hur man kan arbeta för att stärka förortens status, hur de boende själva måste ta ansvar för att skapa den miljö och den kultur som behövs i den egna bygden. Planerarna och arkitekterna har bara lagt en grund - ibland bra ibland dålig.

Staden är framtiden

Carl-Johan Engström, planeringsdirektör i Uppsala kommun och bosatt i Orminge, beskrev städernas utveckling från medeltiden och framåt - "städernas genetiska kod".

När det gäller nuet och framtiden säger han:

- Det har sagts att den nuvarande situationen med informationsteknikens snabba utveckling ger landsbygden en ny chans, att människorna kan bo och arbeta varsohelst. Men så verkar det inte vara.

- Den nya utvecklingen inom näringslivet, där 80 procent av de arbetande sysslar med olika former av service och information, drar människorna till städerna och särskilt till de stora städerna. Det tror Carl-Johan Engström ska leda till att man utnyttjar städerna bättre i framtiden, "förtätar" dem och låter dem utvecklas organiskt istället för att bygga nya "öar" utanför dem.

Staden som hembygd

Linus Arnstberg, Sveriges Hembygdsförbund, arbetar med ett projekt för att stärka känslan av staden som en hembygd. Han säger:

- Bilden av staden är ofta alltför mörk - ett jättelikt konglomerat med isolering och segregation, där alla är främlingar för varandra och bara tänker på sig själva och karriären. Men i en storstad som Stockholm finns det delar som kan liknas vid landsortens byar. Om man betraktar t.ex. Södermalm är det ju en mängd delar som alla ser olika ut till utseende och med olika befolkning.

Ode till Rinkeby

Här har vi funnits
och inte kunnat annat
Abrahams barn
har bildat en fristad
en boplats
från vikingatiden
till förortsålder

Här har vi delat på våra
sista cigaretter
våra förkylningar
och vår oro
alla dessa slaskiga dagar
när lasermannen
kröp i buskarna
och djävulen betalade skottpengar
på svartskallarna

vi har handlat
regndränkta grönsaker
på det vindpinade torget
gått på fest i Folkets Hus
eller åkt tunnelbana till
Sverige

Och vi har haft besök
vi har haft många besök
ministrar och ämbetsmän
har talat om våra problem

men har dom hört trummorna
har dom hört busungarna jubla
har dom sett en isbjörn
spela dragspel
och vet dom att någon just nu
häcklar dom?

Vet dom överhuvudtaget
att våren är på vår sida
när festivalen härskar
och röken från grillarna
lägger sig över torget
som en skyddande slöja
över en forntida lägerplats

där sitter Thor och Oden
vid profeten Mohammeds fötter

Av Björn Gardarsson

Seminarie serien LOKAL KULTUR fortsätter med:

**MÖTET MED NÅGOT ANNAT.
OM REGIONALITET OCH LOKAL IDENTITET.**
23-24 november Ystad

Lokal Kultur 2001

Följande seminarier planeras för 2001. Programmet blir klart i februari. Se www.framtidenskultur.se/lokalkul

FORNBYAR OCH KULTURARV

En stor del av den efterfrågade turismen bygger på komponenterna upplevelse, historia och kunskap. Kombinationen av historisk plats och kulturell upplevelse i form av utställning eller föreställning är därför mycket intressant. Hur kan dessa intressen samverka? Hur kan vi samarbeta med liknande projekt i andra länder? Hur förvaltar och levandegör vi vårt kulturarv?

BARN OCH UNGDOM - BORTGLÖMDA I DEN LOKALA KULTUREN?

Alltfler ungdomar väljer konstnärliga utbildningar. Alltfler har svårt att finna sin identitet. De vill synas = existera. De har i stor utsträckning gett upp de etablerade organisationerna. Var finns då deras spelplats? De vill skriva men inte läsa, spela teater men inte se teater, göra hemsidor men inte se utställningar. De accepterar inte det passiva betraktandet utan vill vara med och forma själva; "jag har något jag vill säga". Vilken är deras roll i en lokal kultur?

FESTIVALEN- JIPPO ELLER UTVECKLINGSSTRATEGI?

Sommarsverige är fyllt av små lokala bygdespel och stora internationella festivaler. Mycket ska hända under några fultiga dagar. Varför detta behov av kortvarigt fyrverkeri istället för reguljär, långsiktig verksamhet. Tar festivalen död på andra krafter eller är den tändvätska för nya initiativ? Ibland blir det lilla lokala arrangemanget en riksangelägenhet - ibland stannar det vid det lilla lokala och ibland slutar det med en ekonomisk katastrof. Men vi behöver dessa fyrverkerier.

anmälan / information

Lasse Ernst - Projektledare
Anie Edéus - Projektsekreterare
LOKAL KULTUR
Vickleby bygata 12
386 93 Färjestaden
Tel: 0485 - 366 60
Fax: 0485 - 366 70
lokalkultur@framtidenskultur.se
www.framtidenskultur.se/lokalkul